

Handreiking Biodiversiteit in je inkooptraject

November 2025

Inhoud

1.	Inleiding	3	4	Het stappenplan	11
1.1	Wat is biodiversiteit?	3	4.1	Stap 1: Maak de scope en doelstellingen duidelijk	11
1.2	Ecosysteemdiensten	3	4.1.1	Bepalen doelstellingen per project	11
1.3	Nationaal Plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen	4	4.1.2	Meerderde vormen van doelstellingen	11
2	Biodiversiteit en internationale afspraken	6	4.2	Stap 2: Neem interne stakeholders mee	12
2.1	De staat van de biodiversiteit	6	4.2.1	Benadruk het belang	12
2.1.2	Biodiversiteit in Nederland	6	4.2.2	Wie zijn je stakeholders?	12
2.2	Wet- en regelgeving	7	4.2.3	Betrek tijdig de juiste expertise	12
2.2.1	Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework	7	4.3	Stap 3: Onderzoek de markt	13
2.2.2	Natuurherstelverordening	7	4.3.1	Doelstelling marktonderzoek	13
2.2.3	Agenda Natuurinclusief 2.0	7	4.3.2	Marktconsultatie	13
2.2.4	Basiskwaliteit Natuur	8	4.3.3	Ketenonderzoek	13
3	Biodiversiteit inkopen	9	4.4	Stap 4: Bepaal de eisen en gunningscriteria	14
3.1	Impact maken	9	4.4.1	Verschil eisen en gunningscriteria	14
3.2	Drie soorten maatregelen	9	4.4.2	Plan van aanpak als gunningscriterium	14
3.3	Biodiversiteit meenemen in je aanbesteding	10	4.4.3	Technische of functioneel specificeren	14
3.3.1	Ingroeimodel	10	4.4.4	Keurmerken	15
3.3.2	Biodiversiteit in elke aanbesteding	10	4.4.5	Weging	15
			4.4.6	Beoordelingskader	16
			4.5	Stap 5: Vertaal de aanbesteding naar contract	17
			4.5.1	Duurzaamheidswinst	17
			4.5.2	Opstellen van kritieke prestatie-indicatoren (KPI's)	17
			4.5.3	Looptijd	17
			4.6	Stap 6: Monitor de effecten	18
			4.6.1	Contractmanagement	18
			4.6.2	MVI-Zelfevaluatie tool	18
5	10 tips !	5			19

1. Inleiding

In deze handreiking lees je wat biodiversiteit is én hoe je het kunt meenemen in je inkooptraject. Dit kan een Europese aanbesteding zijn of een onderhandse aanbesteding. Deze publicatie bestaat naast deze inleiding uit 3 hoofdstukken. In hoofdstuk 2 Biodiversiteit lees je wat het thema inhoudt én welke internationale afspraken er zijn. Hoofdstuk 3 laat zien hoe je MVOI, inclusief biodiversiteit, concreet toepast in inkooptrajecten. Daar worden ook de juridische basis uitgelegd, typen eisen en kansrijke inkooppakketten. Hoofdstuk 4 biedt een praktisch stappenplan. Tot slot vind je 10 tips om direct aan de slag te gaan. Voorbeelden en extra info vind je in gekleurde kaders.

1.1 Wat is biodiversiteit?

Binnen het Nationaal Plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) 2021–2025¹ is Milieu, inclusief biodiversiteit één van de 6 thema's. Het richt zich op het beschermen van biodiversiteit. En het voorkomen van milieuvervuiling.

Biodiversiteit is de variatie aan leven, inclusief alle planten-, dieren- en micro-organismen, hun genetische variatie en de ecosystemen waarin ze leven². De verschillende soorten en

hun samenwerking zorgt voor het functioneren en de instandhouding van ecosystemen. Mensen hebben profijt van de ecosysteemdiensten die de natuur levert³.

Wanneer je de ecosystemen beschermt, draag je bij aan een gezonde leefomgeving. Dit kan ook via inkoop. Kies bewust voor milieuvriendelijke oplossingen, zoals het gebruik van producten en diensten die minder schadelijke stoffen bevatten. Het actief versterken van biodiversiteit en beperk het verspillen van voedsel, water en energie.

1.2 Ecosysteemdiensten

Er zijn 3 soorten ecosysteemdiensten. Je ziet ze in figuur 1, op de volgende pagina. Het gaat om:

1. **Productiediensten**, zoals voedsel, drinkwater en hout;
2. **Culturele diensten**, zoals groene recreatie en natuurlijk erfgoed;
3. **Regulerende diensten**, zoals kustbescherming, koolstofvastlegging en verkoeling in steden.

Onze maatschappij en economie zijn sterk verbonden met de ecosysteemdiensten. Deze hadden in 2022 een economische waarde van €15,1 miljard (CBS, 2025)⁴. Onze economie kan bouwen op ecosysteemdiensten of ze afzwakken. Ook als (publieke) inkoper kun je een positieve óf negatieve bijdrage leveren aan de biodiversiteit en ecosysteemdiensten.

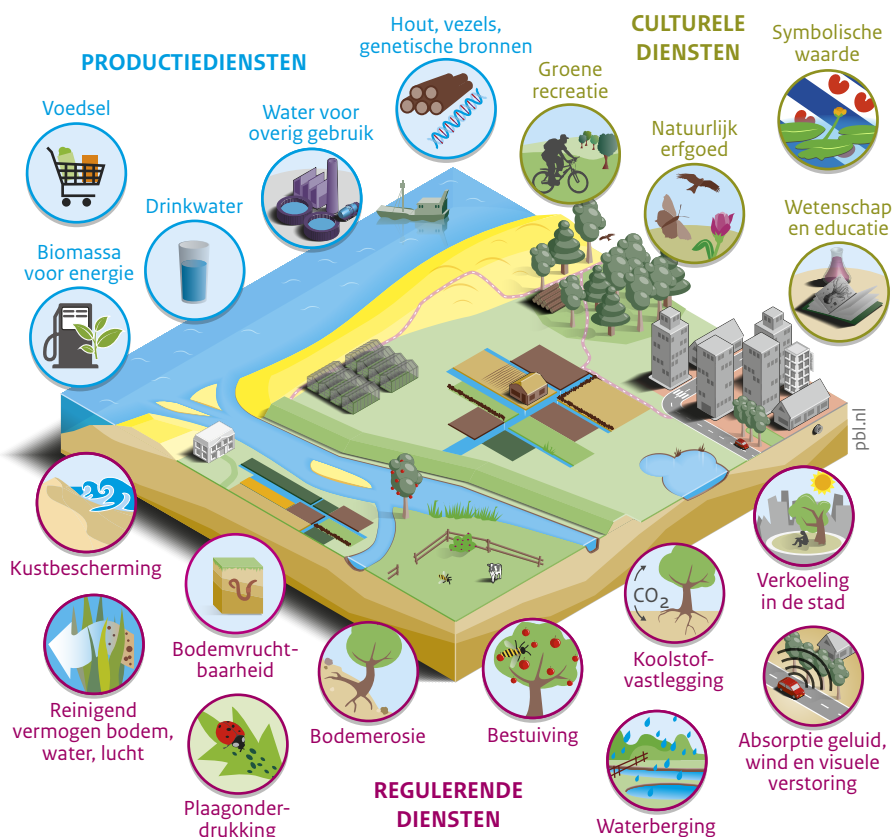
1 PIANOo (2021). Opdrachtgeven met ambitie, inkopen met impact. Nationaal Plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2021-2025. [Opdrachtgeven met ambitie, inkopen met impact](#)

2 Samen voor de Biodiversiteit (2025). Veelgestelde vragen [Samen voor biodiversiteit | Deltaplan Biodiversiteitsherstel](#)

3 Dirkx, J. Plan voor de Leefomgeving (2014). Natuurlijk kapitaal: toestand, trends en perspectief. [PBL_2014_Natuurlijk_kapitaal_Toestand_trends_perspectief_1480.pdf](#)

4 CBS (2025). De gebruikswaarde van natuur in Nederland. [De gebruikswaarde van natuur in Nederland | CBS](#)

Voorbeelden van ecosystemendiensten in Nederland

Figuur 1: Voorbeelden van ecosystemendiensten in Nederland³ (bron: Plan voor de Leefomgeving, 2014)

1.3 Nationaal Plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

Het doel van Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI), is om met behulp van inkoop maatschappelijke doelen te realiseren.

Milieu inclusief biodiversiteit is één van de 6 thema's (zie figuur 2). De andere thema's zijn circulair (inclusief biobased), klimaat, ketenverantwoordelijkheid/ISV, diversiteit en inclusie en social return. Deze thema's zijn gebaseerd op verschillende internationale en nationale beleidsdoelen. Wanneer je als publieke inkoper MVOI meeneemt in inkoopopdrachten creëer, je een marktvraag naar duurzame, sociale en innovatieve producten, werken en diensten.

Figuur 2: De 6 MVOI-thema's¹ (bron: Nationaal Plan MVI)

Verschil Milieu en Klimaat

De thema's milieu en klimaat worden regelmatig met elkaar verward of door elkaar gebruikt. Je ziet hier de verschillen:

- **Het thema klimaat** heeft als doel het tegengaan van klimaatverandering. En heeft binnen de inkoop betrekking op vermindering van CO₂-uitstoot en het faciliteren van de energietransitie (hernieuwbare energiebronnen). De onderliggende beleidsdoelen zijn de EU Green Deal en het Nederlandse Klimaatakkoord. Deze beleidsdoelen streven naar klimaatneutraliteit in 2050.
- **Het thema milieu incl. biodiversiteit** gaat over de leefomgeving. Deze heeft de *natuurherstelverordening* als basis. De doelstelling van deze verordening is het herstellen van de natuur bij 30% in 2030, 60% in 2040 en uiteindelijk voor 90% in 2050⁵. Ook het verminderen van milieuvervuiling door stikstofuitstoot, luchtverontreiniging, pesticiden en plastic in zee vallen hieronder. Milieuvervuiling heeft invloed op de biodiversiteit¹.

Fotobijschrift: *Biologisch telen in groente en fruit. (Bron: Nautilus Organic/ RVO.)*

5 Raad van de Europese Unie (2024). Natuurherstelwet: raad geeft groen licht. [Natuurherstelwet: Raad geeft groen licht - Consilium](#)

2 Biodiversiteit en internationale afspraken

2.1 De staat van de biodiversiteit

Wereldwijd gaat de biodiversiteit hard achteruit. In het Living Planet Report 2024 van het Wereld Natuur Fonds lees je dat er, tussen 1970 en 2020, een afname van 73% in de populatie van zoogdieren, vissen, vogels, reptielen en amfibieën plaatsvond⁶. De afname van de biodiversiteit heeft een direct verband met menselijke activiteiten.

De 5 grootste oorzaken achter de wereldwijde achteruitgang van de biodiversiteit zijn⁷:

1. **Verandering in gebruik van land en zee.** Sinds 1990 verloren we ongeveer 420 miljoen hectare bos, vooral aan landbouwgrond. Het wereldwijde voedselsysteem is de belangrijkste oorzaak van het verlies van biodiversiteit. Zo vormt landbouw een bedreiging met uitsterven voor ruim 85% van de 28.000 soorten planten en dieren.
2. **Invasieve exoten.** Dit zijn dieren, planten, schimmels of micro-organismen die zich vestigden en floreren buiten hun natuurlijke leefgebied. Ze zijn er bijvoorbeeld gekomen door vluchten, of meegebracht bij handel. Voorbeelden hiervan zijn: de Japanse Duizendknoop of de Aziatische Hoornaar. Deze invasieve exoten brengen schade toe aan de natuur in de gebieden waar ze zich vestigen.
3. **Klimaatverandering.** De verdubbeling van uitstootgassen en opwarming van de aarde, raken ecosystemen, zoals koraalriffen en poolgebieden. Ecosystemen zoals bossen, moerasgebieden en veengebieden dragen bij aan de opslag van CO₂. Bij bescherming van deze gebieden, draag je bij aan het behalen van het klimaatakkoord.

4. **Vervuiling.** Vervuiling, chemicaliën en afval hebben een direct effect op zoetwater en bijbehorende ecosystemen. En op insecten en planten. De hoeveelheid plastic in (zee)water beïnvloedt meer dan 267 diersoorten. Ook stikstofuitstoot bedreigt de biodiversiteit.
5. **Exploitatie van natuurlijke hulpbronnen. Wanneer je natuurlijke hulpbronnen niet duurzaam gebruikt,** worden miljoen soorten planten en dieren wereldwijd bedreigt. En het drukt op de bestaansmiddelen en bestaanszekerheid van miljarden mensen die afhankelijk zijn van ecosystemen voor voedsel, brandstof en inkomen.

2.1.2 Biodiversiteit in Nederland

Ook in Nederland gaat het niet goed met de biodiversiteit. Naturalis heeft in 2025 het statusrapport 'Staat van de Biodiversiteit'⁸ gepubliceerd. Er verdwijnen planten- en diersoorten. En beschermde soorten gaan achteruit⁶. De gestelde natuurdoelen voor soorten, habitats en waterkwaliteit worden niet gehaald. In vergelijking met Europese landen, zijn we in Nederland koploper op het aantal verdwenen en bedreigde planten- en diersoorten. En we staan onderaan bij het behalen van de doelen voor de Kaderrichtlijn Water. Deze heeft als doel het realiseren en behouden van schoon grond- en oppervlaktewater⁹, zodat het een goed leefgebied is voor planten en dieren. En zodat je er eenvoudig drinkwater van kunt maken. Hoewel er kleine lichtpuntjes zijn, bijvoorbeeld de vooruitgang van grote zoogdieren zoals de wolf en de bever⁸, is er nog veel te doen.

6 WWF (2024). Living Planet Report 2024. [Home](#) | WWF

7 UNEP (2023). Five drivers of the nature crisis. [5 key drivers of the nature crisis](#)

8 Naturalis (2025). Staat van de biodiversiteit. [Statusrapport biodiversiteit_v.07_25.pdf](#)

9 Informatiepunt Leefomgeving (2025). Kaderrichtlijn Water [Kaderrichtlijn Water](#) | Informatiepunt Leefomgeving

Fotobijschrift: Het IJkcentrum doet bodemonderzoek om het bodemleven in Nederland te herstellen. (Bron RVO.)

2.2 Wet- en regelgeving

(Inter)nationaal zijn er een aantal afspraken gemaakt. Je leest er 4:

2.2.1 Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework

In het Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework staan 4 (internationale) doelen voor 2030-2050 voor natuurbescherming.

Het **Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework** heeft 4 doelen voor 2050 en 23 doelstellingen voor 2030 om de natuur beter te beschermen. Bovenaan de lijst staan het beheer van bestaande natuurgebieden om verdere achteruitgang te voorkomen én het herstel

van 30% van de natuurgebieden die verdwenen zijn. De 4 doelen voor 2050 zijn¹⁰:

1. Ecosystemen zijn hersteld en verbonden, het uitsterven van soorten is gestopt en soortenpopulaties zijn gezond en divers.
2. Biodiversiteit wordt duurzaam gebruikt en ecosystemendiensten worden gewaardeerd, behouden en hersteld voor huidige en toekomstige generaties.
3. Voordelen van genetische hulpbronnen en traditionele kennis worden eerlijk gedeeld en beschermd.
4. Voldoende middelen (financiën, kennis, samenwerking en technologie) zijn toegankelijk voor alle landen, maar vooral voor ontwikkelingslanden en kleine eilandstaten.

Op basis van deze doelen is een Nationaal Biodiversiteit Strategie Actieplan Nederland 2025-2030 opgesteld. Begin 2026 wordt de eerste rapportage voor de 2030 doelen opgesteld.

2.2.2 Natuurherstelverordening

Dit is een Europese wet uit 2024¹¹, met als doel de biodiversiteit en de ecosystemen binnen de EU te herstellen. En de wet draagt bij aan het verwezenlijken van de doelstellingen van de EU. Dit gaat om mitigatie van en aanpassing aan de klimaatverandering. Voor het nakomen van de internationale verplichting, dienen lidstaten, waaronder Nederland, een herstelplan te schrijven met doelstellingen voor 2030, 2040 en 2050¹². Natuurherstel is van belang in natuurgebieden. Maar vooral ook in steden, landbouwgebied en bij rivieren.

2.2.3 Agenda Natuurinclusief 2.0

Deze agenda zet koers naar een natuurinclusieve samenleving in 2050. Natuurinclusief staat voor de mate waarin maatschappelijk en economische activiteiten verweven zijn met de natuur. En hoe je bewust ruimte voor biodiversiteit creëert. Bij elke fase van activiteiten staat planvorming, beleid, besluitvorming en beheer centraal.¹³

¹⁰ UN Environment programma. Convention on Biological Diversity (2022). Decision adopted by the conference of the parties to the convention on biological diversity. 15/4. Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework

¹¹ EUR-Lex (2024). Verordening - EU - 2024/1991 - EN - EUR-Lex

¹² Vedder, E. & Akerboom, E. (2023). Eindrapportage EU Verordening Natuurherstel. Eindverslag van de rapporteurs over de EU-Verordening Natuurherstel.pdf

¹³ Kloosterman, A., Sneeboer, A., Chambone, M. & van Meurs, N. (2023). Agenda Natuurinclusief 2.0. Agenda Natuurinclusief

De focus ligt op de 70% van de natuur die niet beschermd is. Vanuit 10 publiek-private domeinen zijn er visies en strategieën ontwikkeld met voorbeelden en actiepunten¹⁴. De 10 domeinen zijn: vrijetijdseconomie, landbouw, bouw, energie, gezondheid, financiële sector, infrastructuur, onderwijs, water, en bedrijventerreinen.

2.2.4 Basiskwaliteit Natuur

Dit is een meetbaar, minimaal kwaliteitsniveau voor de natuur, buiten de natuurgebieden¹⁵. Op de meeste plekken in Nederland wordt niet voldaan aan die minimale kwaliteit. Het doel is om de omstandigheden zo te verbeteren dat algemene inheemse planten- en diersoorten, zoals huismussen en grutto's, blijven bestaan en zich kunnen verspreiden. Met 'algemeen' wordt bedoeld dat ze gangbaar zijn, of dat ze in grote aantallen voorkomen en/of op veel verschillende plekken binnen een bepaald landschapstype zijn.

De Basiskwaliteit Natuur omschrijft stappen en enkele randvoorwaarden. Randvoorwaarden zijn: milieumomstandigheden (abiotiek), de inrichting van het landschap, en het natuurvriendelijk beheer en gebruik van het gebied. Hiervoor zijn 6 aangrijpingspunten gedefinieerd voor ecologisch herstel die van toepassing zijn op alle landschapstypen in Nederland (zie figuur 3). Deze aangrijpingspunten zijn knoppen waaraan je kunt draaien om de condities te verbeteren¹⁶.

Figuur 3: 6 aangrijpingspunten voor natuurherstel (bron: Martens & Holt, 2020¹⁵)

¹⁴ Collectief Natuurinclusief. (2025). Naar een Natuurinclusief Nederland. Naar een Natuurinclusief Nederland in 2050: Doe mee aan de Groene Revolutie! Collectief Natuurinclusief

¹⁵ Edixhoven, F. & Hofhuis, H. Samen voor biodiversiteit & Basiskwaliteit Natuur (2025). Basiskwaliteit Natuur in de bebouwde omgeving. <https://www.samenvoorbiodiversiteit.nl/toolbox/basiskwaliteit-natuur/rapport-basiskwaliteit-natuur-bebouwde-omgeving.pdf>

¹⁶ Martens & Holt (2020). Ecologisch assessment van de landschappen van Nederland. rapport

3 Biodiversiteit inkopen

3.1 Impact maken

Het versterken van de biodiversiteit in Nederland heeft direct invloed op onze leefomgeving en welzijn¹. Met inkoop kun je hier een bijdrage aan leveren met bijvoorbeeld deze inkooppakketten:

1. Catering, inclusief koffie en thee
2. (Nieuw)bouw
3. Grond-, weg- en waterbouw
4. Groenvoorziening
5. Energie
6. Mobiliteit
7. Dienstkleding
8. Elektronica
9. Laboratoria en zorg gerelateerde producten

Ook andere inkooppakketten bieden ruimte voor biodiversiteit.

Fotobijschrift: *Wadi in groen Eindhoven, natuurinclusief bouwen. (Bron: Nanda Sluijsmans + RVO)*

3.2 Drie soorten maatregelen

Je hebt invloed op biodiversiteit door drukfactoren te verminderen of plusfactoren te vergroten.

Drukfactoren hebben een negatief effect op de biodiversiteit. Denk daarbij aan ontbossing, milieuvervuiling en verzuring. Door drukfactoren aan te pakken, verbetert de biodiversiteit niet, maar het helpt wel de afname te voorkomen. **Plusfactoren** dragen bij aan een grotere

biodiversiteit door actief te werken aan het verbeteren van de ecosystemen en habitats. Je doet iets extra's voor de biodiversiteit, zoals het aanleggen van fauna passages of door natuurinclusief te bouwen¹⁷.

Om invloed te hebben op biodiversiteit kun je denken aan 3 soorten maatregelen:

1. **Ontwikkelen van biodiversiteit**, waarbij je maatregelen neemt die de biodiversiteit verbetert;
2. **Beschermen van biodiversiteit**, waarbij je de negatieve effecten beperkt of herstelt;
3. **Compenseren**. Dit is de allerlaatste optie, omdat er dan al biodiversiteit op de initiële locatie verloren is gegaan¹⁷.

3.3 Biodiversiteit meenemen in je aanbesteding

Op deze manieren kun je biodiversiteit meenemen in je aanbesteding:

1. **Geschiktheidseisen uitvragen**. In de vorm van technische bekwaamheid (referenties, certificaten) kun je vragen naar eerdere ervaringen bij het biodiversiteitsonderdeel.
2. **Selectiecriteria opstellen**. Dit kan bij aanbestedingen met een voorselectie.
3. **Minimumeisen stellen**. Eis bijvoorbeeld certificaten van duurzaam hout of biologische en/of seizoensgebonden catering.
4. **Gunningscriteria opstellen en beoordelen**. Kijk voor inspiratie op de website van de [MVI-criteriatool](#). Geef voldoende weging aan de gunningscriteria die belangrijk zijn, zodat inschrijvingen die hier veel meerwaarde op bieden, onderscheidend zijn.
5. **Uitvoeringsvoorwaarden opstellen**. Dit zijn vereisten waar de opdrachtnemer zich bij de uitvoering van de opdracht aan moet houden. Denk bijvoorbeeld aan 'ecologisch'.
6. **Gunnen op basis van de laagste levenscyclus kosten**. Zo kun je de externe milieukosten beprijzen en bedrijven stimuleren de milieukosten zoveel mogelijk te beperken.
7. **Percelenregeling binnen je aanbesteding**. Je gunt binnen deze regeling een kleine opdracht uit de hand.

¹⁷ Edixhoven, F., de Jong, R., Kroese, S. & Wagenaar, D. Schuttelaar & Partners (2024) Onderzoeksrapport biodiversiteit in MVI-criteria en aanbestedingen. [Onderzoeksrapport biodiversiteit in MVI-criteria en aanbestedingen](#) | April 2024

3.3.1 Ingroeimodel

Bij sectoren waar biodiversiteit minder ontwikkeld is, kun je kiezen voor een ingroeimodel in je contract. De opdrachtnemer dient zich dan tijdens de looptijd van het contract aan steeds strengere KPI's of voorwaarden op het gebied van biodiversiteit te houden.

3.3.2 Biodiversiteit in elke aanbesteding

Je kunt biodiversiteit altijd meenemen in je aanbesteding, als je je houdt aan de beginselen van Europees aanbesteden. Zorg ervoor dat de eisen en gestelde criteria aan de uitvraag proportioneel zijn, non-discriminerend, dat je gelijke behandeling verzekert en de uitvraag transparant is¹⁸. Ook moeten de gestelde criteria en voorwaarden verband houden met het voorwerp van de opdracht.

Bij een meervoudig onderhandse procedure, heb je meer keuzevrijheid. Zo kan je partijen selecteren op bijvoorbeeld duurzaamheidsambities en ervaringen.

¹⁸ PIANOo. (2025). Wat zijn de beginselen van Europees aanbesteden?. [Wat zijn de beginselen van Europees aanbesteden?](#) - Expertisecentrum Aanbesteden

4 Het stappenplan

4.1 Stap 1: Maak de scope en doelstellingen duidelijk

4.1.1 Bepalen doelstellingen per project

In hoofdstukken 1 en 2 zijn een paar (inter)nationale doelstellingen en beleidsafspraken rondom biodiversiteit besproken. Als organisatie vertaal je deze doelstellingen naar de eigen werkzaamheden en doelen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het [Manifest MVOI](#) en het bijbehorende actieplan, waarin Milieu inclusief biodiversiteit één van de MVOI-thema's is. Naast het Manifest MVOI kan je ook kijken naar ander intern beleid. Zoals bijvoorbeeld het inkoopbeleid of organisatiebeleid.

Neem je voor het eerst biodiversiteit mee in je aanbestedingstraject, dan kan het waardevol zijn om in te zetten op een inkooptraject met een hoge impact op biodiversiteit en een lagere contractwaarde. Vanwege lagere risico's krijg je de organisatie namelijk makkelijker mee. Lees hierover meer in de volgende stap. Onderzoek intern met elkaar wat je ambities zijn voor het project. Denk hierbij aan vragen zoals:

1. Welk breed maatschappelijk doel wil je met dit inkooptraject bereiken?
2. Past deze ambitie bij maatschappelijk verantwoord inkopen en bij de aanbestedende dienst?
3. Ben je bereid om meer te investeren (tijd, geld, samenwerking) om het doel te realiseren?

Na het identificeren van alle doelen, maak je keuzes. Zo kun je met enkele doelen veel impact maken (dat is zinvoller dan met veel doelen een beetje impact maken). Noteer de afwegingen en gemaakte keuzes zodat je daar later eventueel op terug kunt vallen.

4.1.2 Meerdere vormen van doelstellingen

Biodiversiteit als doelstelling kan meerdere vormen hebben. Hieronder zie je 3 voorbeelden:

1. **Het verminderen van drukfactoren op biodiversiteit.** Denk aan het verminderen van houtkap, bestrijdingsmiddelen en uitstoot.
2. **Het creëren van plusfactoren.** Zoals faunapassages bij wegen, het toepassen van diverse inheemse beplanting en het vragen van biologisch, lokaal en seizoensgebonden fruit en groente.
3. **Natuurinclusiviteit uitvragen**, waarbij je ruimte geeft aan de natuur in je uitvraag. Bijvoorbeeld bij natuurinclusieve bouwprojecten. Je kan ook als doelstelling hebben om bij te dragen aan nieuw te creëren natuur.

Binnen je inkoopproject kunnen één of meerdere doelstellingen elkaar aanvullen. Onderzoek hoe je je doelstelling zo integraal mogelijk aanvliegt.

Binnen de Grond-, Weg-, en Waterbouw (GWW) is de Natuurladder ontwikkeld door Heijmans en DuraVermeer. En later overgedragen aan Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Dit scoresysteem (zie figuur 5) bevat 5 treden. En toont hoe natuurvriendelijk een project is. De ladder dient als gespreksstarter, zowel binnen het projectteam als tussen opdrachtgever en nemer¹⁹. En het helpt bij het stimuleren van natuurvriendelijk werken. Het is geen aanbestedingsinstrument of certificaat, maar je kunt er wel kansen mee in kaart brengen.

19 Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel (2025). De Natuurladder. [De Natuurladder](#) | [Deltaplan Biodiversiteitsherstel](#)

Figuur 5: de Natuurladder¹⁹ (bron: Samen voor de biodiversiteit)

4.2 Stap 2: Neem interne stakeholders mee

Het meenemen van biodiversiteit in het inkooptraject is niet een opgave voor alleen de inkoper. De interne opdrachtgever, de projectleider en andere betrokkenen werken hieraan mee. Het is belangrijk om de verschillende belangen samen te brengen, zodat het een succesvol inkooptraject is.

4.2.1 Benadruk het belang

Zoals je in het eerste deel van deze handreiking hebt gelezen, gaat het niet goed met de biodiversiteit in Nederland en zijn veel processen in Nederland wél afhankelijk hiervan (ecosysteemdiensten). Daarnaast hoeft het meenemen van biodiversiteit of MVOI in het algemeen niet meer te kosten. Kijk voor inspiratie in de gids [Duurzaam Inkopen Loont](#). Daarin staan praktijkvoorbeelden van aanbestedingen die én duurzaam waren én niet meer geld kostte. Het draagt bij aan meerdere maatschappelijke doelen en de Total Cost of Ownership (TCO) kan lager liggen.

4.2.2 Wie zijn je stakeholders?

Belangrijke stakeholders in je inkooptrajecten zijn: de projectleider, de interne opdrachtgever, de financiële controller, de contractmanager en de eindgebruikers. Daarnaast kunnen duurzaamheidsadviseurs en/of juristen ook een stakeholder zijn. Het is goed om de verschillende belangen van de stakeholders in kaart te hebben. En elkaars belangen af te stemmen.

4.2.3 Betrek tijdig de juiste expertise

Betrek in een vroeg stadium een ecooloog bij inkoopprojecten in de fysieke leefomgeving. Een ecooloog kan goed de impact van het project op de biodiversiteit in kaart brengen. En je helpen om biodiversiteit goed te verwerken in de aanbesteding. Ook kan een ecooloog de inschrijvingen beoordelen op het effect op biodiversiteit.

Betrek ook de contractmanager in een vroeg stadium. Zo weet de contractmanager wat de ambities en doelstellingen zijn, wat er in de uitvraag staat en welke inschrijvingen er zijn binnengekomen. Daarnaast kan de contractmanager meedenken over op te nemen KPI's, zodat je tijdens de contractperiode ook echt kunt sturen op biodiversiteit.

Als er veel stakeholders zijn, is het slim om te bepalen wie echt belangrijk is voor je project. Dat zijn mensen die veel te maken hebben met het resultaat of veel invloed hebben op het project. Aan hen moet je meer aandacht besteden dan aan mensen met weinig invloed of belang.

Rico Berveling (gemeente Rotterdam) over de aanbesteding Eten en drinken:

“Eten en drinken is natuurlijk een breed onderwerp, dat vraagt om het bundelen van verschillende expertises. Zo betrokken wij diverse collega's bij onderwerpen als voedselverspilling en transitie. Tip: zoek intern collega's met kennis over bloemetjes, bijtjes, voedsel en gezondheid. Zo creëer je gedeeld eigenaarschap én hierdoor neem je eventuele weerstand weg.

Een collega van het programma Het Nieuwe Nassen sloot aan bij het aanbestedingsteam. Dit programma richt zich op lokaal en regeneratief inkopen. Met dat laatste begrip focus je op het herstellen en verbeteren van bodem, natuur en biodiversiteit. Het programma maakte dit tastbaar met het Rotterbammetje: een lokaal broodje met ingrediënten van lokale boeren die natuurinclusief verbouwen.

Het is ook waardevol om te bepalen wat lokaal inkopen is. Dit gaat bij ons verder dan alleen de gemeente. Combineer dat met de criteria van het Voedingscentrum voor gezonde voeding en neem het besluit om met de seizoenen mee te eten. Zo wordt de aanbesteding inhoudelijk sterker én meer gedragen binnen de organisatie.”

4.3 Stap 3: Onderzoek de markt

Na het vastleggen van je ambitie voor het inkooptraject, start je met een marktonderzoek. Zo kan je de doelstellingen van het project scherpstellen én realiseer je maximale impact. Daarnaast haal je de laatste ontwikkelingen uit de markt.

4.3.1 Doelstelling marktonderzoek

Communiceer helder wat je wilt weten en wat je doelstelling is. Op die manier krijg je én duidelijk antwoord op de vragen én weet een marktpartij goed wat de wens is en hoe zij hieraan bij kan dragen.

Mogelijke doelstellingen zijn:

- Het toetsen van de ambities op het gebied van biodiversiteit en de scope van het inkooptraject.
- Specifieke voorwaarden voor het project. Welke randvoorwaarden moet de opdrachtgever verschaffen om de meeste impact te maken?
- De mogelijkheden analyseren. Is de uitvraag ambitieus genoeg én haalbaar?
- De inkoopstrategie toetsen.

4.3.2 Marktconsultatie

Een marktonderzoek kun je op verschillende manieren doen. Van deskresearch tot een formele marktconsultatie. Belangrijk is dat deelnemende partijen geen voorsprong krijgen op de uitvraag ten opzichte van anderen²⁰. Zorg voor een eerlijk speelveld. En dat elke partij dezelfde informatie krijgt. Op [PIANOO.nl](https://piano.nl) kun je meer informatie vinden over marktconsultaties.

4.3.3 Ketenonderzoek

Biodiversiteitsverlies vindt ook veel plaats buiten de landsgrenzen. Veel productieprocessen vinden plaats in het buitenland. Deze processen kunnen impact hebben op de lokale biodiversiteit. Het [thema ketenverantwoordelijkheid/ISV](#) focust op misstanden in de keten voor mensen, natuur en milieu. Het is daarmee dus ook een belangrijk thema om mee te nemen in je marktonderzoek. Inkooppakketten die drukken op de biodiversiteit wereldwijd zijn onder andere: catering, houtproducten (meubilair, papier), ICT en bedrijfskleding²¹.

²⁰ PIANOO. (2025). Marktconsultatie: betrek de markt. [Marktconsultatie: betrek de markt | PIANOO - Expertisecentrum Aanbesteden](#)

²¹ Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2021). Handreiking monitoring en contractuele borging. [Handreiking-Monitoring-en-Contractuele-borging-MVI-3-juli2021.pdf](#)

Ecologisch bermbeheer door gemeente Weert

De gemeente Weert heeft het ecologisch beheer van bermen en sloten aanbesteed. Daarbij was het de wens om optimaal gebruik te maken van de kennis van de markt om en zodoende samen de meest duurzame en kostenefficiënte oplossing te bedenken. De inschrijvers moesten een plan indienen met als hoofdthema's duurzaamheid, biodiversiteit en social return. Op het gebied van biodiversiteit, stelde de winnende inschrijving een plan op met minder en gefaseerd maaien en het afvoeren van het maaisel. Gefaseerd maaien houdt in dat er kleine stukken (minimaal 25% van de berm) niet gemaaid wordt. Door het minder vaak te maaien en gefaseerd te maaien is er meer ruimte voor dieren om te schuilen, zich voort te planten en te foerageren. Ook kunnen planten langer bloeien en hun zaden verspreiden. Door het afvoeren van het maaisel worden er overvloedige voedingsstoffen uit de bodem gehaald, zodat kruidenrijke soorten zich kunnen ontwikkelen. Er komt dus meer biodiversiteit. Voor meer informatie over dit voorbeeld, zie [Ecologisch bermbeheer gemeente Weert](#).

4.4 Stap 4: Bepaal de eisen en gunningscriteria

Stap 4 begint met het kiezen van de te volgen [procedure](#). Dit hangt grotendeels af van de geraamde waarde, de markt en beschikbare oplossingen. Daarna stel je met het projectteam het programma van eisen samen.

4.4.1 Verschil eisen en gunningscriteria

- **Een eis** is een minimum waar inschrijvers aan moeten voldoen. Als partijen niet voldoen aan de eisen, worden ze uitgesloten van de opdracht.
- **Gunningscriteria** zijn onderwerpen waarop een inschrijver zich kan onderscheiden. Het is een meerwaarde op de opdracht die wordt aangeboden. Gunningscriteria beoordeel je tijdens het beoordelen van de inschrijvingen. Denk vooraf na hoe en waarop je beoordeelt.

Inhoudelijke minimeisen en gunningscriteria, gaan over de opdracht en dus niet over de inschrijver zelf. Het stellen van eisen zorgt voor een minimale kwaliteit. Als je te veel eisen stelt, heb je kans dat je veel partijen uitsluit. Beperk je daarom tot de eisen die bijdragen aan de minimale kwaliteit.

Stel jezelf deze vragen bij het opstellen van gunningscriteria:

- Zijn ze objectief te beoordelen? Waarop beoordeel je ze? Geef dit laatste ook mee aan de inschrijver.
- Hebben de criteria een onderscheidend vermogen?
- Zijn de gunningscriteria proportioneel?

4.4.2 Plan van aanpak als gunningscriterium

Een uitvraag naar een plan van aanpak kan helpen als je wilt weten hoe de inschrijver biodiversiteit borgt in de opdracht. Zeker als je niet voorschrijft hoe het moet, maar wel een ambitie stelt rondom biodiversiteit.

Vraag bij een plan van aanpak om duidelijke SMART-doelstellingen (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden). Het kan helpen om het plan van aanpak te laten presenteren door de inschrijvende partij. Kondig dit wel duidelijk aan in de aanbestedingsdocumenten. En stuur het beoordelingskader van de presentatie mee met de aanbestedingsstukken. Tot slot: zorg dat de beoordeling objectief gebeurt.

De [MVI-criteriatool](#) is een online database met ruim 900 criteria. Deze criteria zijn verdeeld over een aantal productgroepen. De tool is niet volledig op alle vlakken, maar dient als goede inspiratie. Zo zijn er bijvoorbeeld voor productgroep *groenvoorziening* meerdere gunningscriteria en minimale eisen gesteld voor biodiversiteit. Kijk ook bij criteria uit de MVI-criteriatool naar toepasbaarheid op de eigen aanbesteding en proportionaliteit.

4.4.3 Technische of functioneel specificeren

Binnen een aanbesteding kun je technisch of functioneel specificeren.

- **Technisch specificeren:** je vraagt naar een precieze omschrijving van het te leveren dienst, product of werk.
- **Functioneel specificeren:** je geeft het doel van het werk of product mee of het beoogde resultaat van de dienst. Maar je laat de invulling hiervan bij de inschrijver. Zo maak je meer gebruik van de kennis en ervaring van marktpartijen én bied je ruimte voor innovaties.

Ter illustratie: groenvoorziening kan je zowel technisch als functioneel specificeren. Bij technisch specificeren schrijf je bijvoorbeeld het aantal maaibeurten voor, hoe en wanneer het maaisel afgevoerd dient te worden en wanneer er gemaaid wordt. Bij functioneel specificeren wordt het doel, ecologisch bermbeheer, beschreven en wat daaronder wordt verstaan en vraag je de inschrijvende partij een plan van aanpak te schrijven ter beoordeling

Fotobijschrift: *Bermen langs de verdiepte A4 te Schiedam, ingezaaid met biologisch streekeigen bloemenzaad 'Honey Highway.'* (Bron: RWS.)

4.4.4 Keurmerken

Voor sommige inkoopproductgroepen zijn keurmerken die betrekking hebben op biodiversiteit beschikbaar, zoals het EU-biologisch voor voedingsmiddelen, EU Ecolabel voor kleding of het FSC-keurmerk voor houtproducten. Er zijn strikte voorwaarden verbonden aan het opnemen van keurmerken in de aanbesteding. Deze voorwaarden worden zowel gesteld aan het keurmerk zelf, als aan de aanbesteding. Voor de aanbesteding moet het proportioneel zijn, verband houden met het voorwerp van de opdracht en ben je verplicht om gelijkwaardige keurmerken óf ander geschikt bewijsmiddel te aanvaarden²².

4.4.5 Weging

Zorg voor een juiste verhouding tussen prijs en kwaliteit. Een prijs-kwaliteitverhouding van 10- 30% prijs en 70-90% kwaliteit zorgt ervoor dat inschrijvers zich gaan onderscheiden op kwaliteit. Het kan hierbij handig zijn om een plafondprijs of vaste prijs te hanteren. Bij een plafondprijs geef je het maximale budget aan. Hiermee voorkom je te hoge aanbiedingen. Een vaste prijs is het vastgestelde budget. Binnen dit budget hoeven aanbieders alleen op kwaliteit te concurreren.

De hoeveelheid gunningscriteria heeft automatisch invloed op de weging van elk individueel gunningscriterium. Minder criteria hebben individueel meer invloed op de uiteindelijke kwaliteitsscore, dan veel gunningscriteria. Ter visualisatie: alle gunningscriteria samen vormen samen één groter taart. Vier taartpunten (gunningscriteria) zijn groter dan 16 taartpunten.

22 PIANOo. (2025.) Keurmerken. [Keurmerken](#) | PIANOo - Expertisecentrum Aanbesteden

Criteria met weinig weging, zijn niet doorslaggevend op een inschrijving. Maak daarom keuzes in het aantal gunningscriteria en kies voor criteria die onderscheidend zijn én waarmee je het dichtst bij de doelstellingen van het project komt.

Wil je toch meerdere gunningscriteria, deel ze dan in groepen in (bijvoorbeeld biodiversiteit), bepaal de weging per groep (bijvoorbeeld 40%). En geef in het beoordelingskader mee op welke 3 à 4 elementen je dit gunningscriteria beoordeelt.

4.4.6 Beoordelingskader

Het helpt inschrijvers en een beoordelingscommissie wanneer je een beoordelingskader meegeeft. Een voorbeeld van een beoordelingskader is te zien in tabel 1²³. Voor een beoordelingscommissie kan het eenvoudiger zijn om met woorden (uitstekend, voldoende, onvoldoende) te beoordelen dan met rapportcijfers.

Tabel 1: Voorbeeld van een beoordelingskader (PIANOO, 2023)

Voorbeeld	Beoordelingskader	Score
Uitstekend	De uitwerking van de onderwerpen sluit uitstekend aan bij de doelstelling. De elementen van het beoordelingskader worden met de uitwerking uitstekend ingevuld. De beoordeling is vergelijkbaar met een rapportcijfer rond de 9 of hoger.	100
Goed	De uitwerking van de onderwerpen sluit goed aan bij de doelstelling. De elementen van het beoordelingskader worden met de uitwerking goed ingevuld. De beoordeling is vergelijkbaar met een rapportcijfer rond de 8.	75
Ruim voldoende	De uitwerking van de onderwerpen sluit ruim voldoende aan bij de doelstelling. De elementen van het beoordelingskader worden met de uitwerking ruim voldoende ingevuld. De beoordeling is vergelijkbaar met een rapportcijfer rond de 7.	50
Voldoende	De uitwerking van de onderwerpen sluit voldoende aan bij de doelstelling. De elementen van het beoordelingskader worden met de uitwerking voldoende ingevuld. De beoordeling is vergelijkbaar met een rapportcijfer rond de 6.	25
Onvoldoende	De inschrijver heeft de vraag niet of onvoldoende uitgewerkt. De beoordeling is vergelijkbaar met een rapportcijfer rond de 5 of lager.	0

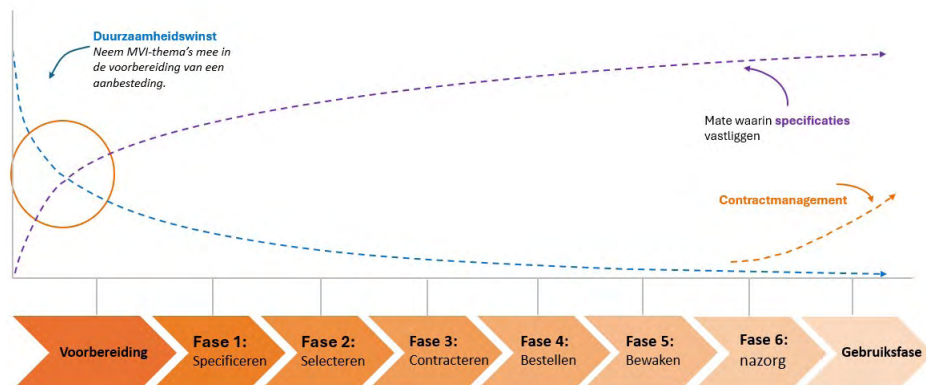
Om gunningscriteria te beoordelen, is een beoordelingscommissie met inhoudelijke kennis van belang. Om het onderwerp biodiversiteit goed te borgen, is het handig om iemand in de commissie op te nemen met vakinhoudelijke kennis van biodiversiteit. Bijvoorbeeld een ecooloog. Niet alleen bij de beoordeling maar ook al bij het formuleren van de eisen en gunningscriteria is dit van toegevoegde waarde.

²³ Siersema, H.J. & Schotanus, F. PIANOO (2023). Handreiking Beste prijs-kwaliteitverhouding: de basis. Beste prijs-kwaliteit verhouding: de basis

4.5 Stap 5: Vertaal de aanbesteding naar contract

4.5.1 Duurzaamheidswinst

De meeste duurzaamheidswinst in de inkoop zit in de voorbereidingsfase. Het contractmanagement is bepalend voor het succes en de eventuele bijsturen (zie figuur 6).

Figuur 6: Kans op duurzaamheidswinst binnen de verschillende aanbestedingsfasen.

Denk tijdens het voorbereiden van de aanbesteding alvast goed na over de contractfase. Betrek de contractmanager daarom tijdig bij de voorbereiding. De contractmanager adviseren wat je kunt monitoren. En helpt bij het opstellen van kritieke prestatie-indicatoren (KPI's).

4.5.2 Opstellen van kritieke prestatie-indicatoren (KPI's)

Een voorbeeld van een KPI rondom biodiversiteit is het percentage biologisch aanbod in de catering of het aantal soorten in een berm of oevergebied. Let er op dat KPI's en contractafspraken elkaar niet tegenspreken. Het contract moet eenduidig en helder zijn.

Fotobijlschrift: Vegetarische lunch Mood4Food, PIANOo congres 2025. (Bron: PIANOo-RVO.)

Om het belang van biodiversiteit aan te tonen, kun je KPI's op duurzaamheid en biodiversiteit even zwaar wegen als andere KPI's (zoals leveringszekerheid). Betrek ook belangrijke stakeholders (zie stap 2), zoals de interne opdrachtgever. Als biodiversiteit tijdens de contract periode namelijk belang verliest, wil je dat de interne organisatie wel duidelijk achter de geformuleerde doelstellingen staat.

Na een aanbesteding, waarbij partijen ruimte hebben zich te ontwikkelen tijdens het contract, kun je KPI's opnemen in een *ingroeimodel*. Je stelt dan de KPI's bij tijdens de looptijd van het contract. En je stuurt op ontwikkeling.

4.5.3 Looptijd

Soms spreek je een lange contractperiode af. Zo kun je een langdurige relatie opbouwen met de opdrachtnemer én de opdrachtnemer krijgt tijd zich te ontwikkelen of investeringen terug te verdienen.

De Aanbestedingswet 2012 stelt dat raamcontracten een maximale looptijd hebben van 4 jaar (art. 2.140 lid 3), behalve in uitzonderingsgevallen die goed gemotiveerd zijn. Andere overeenkomsten hebben geen maximale looptijd. Van belang is wel dat het contract niet de marktwerking verstoort of dat je een *vendor lock-in* creëert. Een vendor lock-in is een verschijnsel dat een organisatie zo afhankelijk wordt van een leverancier dat overstappen of afscheid nemen niet mogelijk of moeilijk is.

4.6 Stap 6: Monitor de effecten

4.6.1 Contractmanagement

Na het sluiten van het contract, begint het project. Hoewel dit voor inkoop de laatste stap is, begint hier het contractmanagement én de relatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer. Contractmanagement is het borgen van het contract en alle vastgelegde afspraken. Door het meten van de vastgestelde KPI's, kun je eventueel bijsturen.

Naast het meten van de contractafspraken is het van belang dat je de activiteiten rondom biodiversiteit meet én de effecten daarvan. CE Delft en Planet+Partners publiceerden een [handreiking](#) over MVOI monitoren. Zo lees je daar KPI's voor de onderwerpen luchtkwaliteit, biodiversiteit en milieuprestaties bouwwerken²⁴.

Het monitoren van de effecten op biodiversiteit levert naast inzicht in het contract, kennis op voor een volgende aanbesteding.

4.6.2 MVI-Zelfevaluatie tool

Je kunt de voortgang meten met de [MVI Zelfevaluatie tool](#) (MVI-ZET). In de MVI-ZET geef je per inkooptraject aan op welke thema's je ambities hebt gesteld. Naast biodiversiteit, sociale of circulaire ambities. MVI-ZET is gekoppeld aan TenderNed, zodat alle aanbestedingen zichtbaar zijn. MVI-ZET is een vorm van **procesmonitoring**: het maakt duidelijk welke ambities er zijn gesteld in elk inkooptraject.

²⁴ De Graaff, L., Bruinsma, M., van Berkel, P., de Nooij, R. & Karpovich, A. CE Delft & Planet + Partners (2025). [Handreiking KPI's voor monitoring MVOI](#)

Raamwerk Biodiversiteit

De Unie van Waterschappen ontwikkelde samen met Naturalis Biodiveristy Center, het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) en Schuttelaar & Partners een Raamwerk Biodiversiteit. Het focust op 2 pijlers: het verbeteren van ecologische condities en het monitoren van biodiversiteit.

Het biedt houvast met het formuleren van doelen, KPI's en de effecten²⁵. De systematiek en praktische indicatoren dienen ter inspiratie voor publieke inkoopers bij het meenemen biodiversiteit in je aanbesteding.

Zie voor meer informatie: [Raamwerk Biodiversiteit: indicatoren voor biodiversiteitsherstel bij waterschappen](#)

Fotobijschrift: *Hakselen van gemaaid kuilgras op een weiland. (Bron: RVO.)*

²⁵ Beukema, W., Jansen, L., Teurlinx, S., Koppenjan, J., Huizing, E., Demmendaal-Wit, F. & Biesmeijer, K. Naturalis Biodiversity Center (2022). [rapport-raamwerk-biodiversiteit.pdf](#)

5 10 tips!

1. Neem de tijd om de opdracht vorm te geven. Zo kun je beter zien wat proportioneel is om uit te vragen. En welke aanbestedingsprocedure daarbij past.
2. Leg ambities en doelstellingen rondom biodiversiteit duidelijk vast; bruikbaar tijdens het inkooptraject én de contractperiode.
3. Bouw draagvlak in je organisatie, door stakeholders vroegtijdig te betrekken verminder je weerstand en maak je anderen ook eigenaar van de inkoop.
4. Zorg dat je aanbestedingsteam mensen heeft met vakinhoudelijke kennis rondom biodiversiteit.
5. Specificeer je aanbesteding functioneel. Zo laat je ruimte voor de markt voor de invulling met de laatste ontwikkelingen en hun kennis.
6. Zorg dat er een goede prijs-kwaliteit verhouding is en dat biodiversiteit voldoende weging heeft.
7. Maak duidelijk dat biodiversiteit even belangrijk is als de andere gunningscriteria en contractvoorwaarden.
8. Vraag je contractmanager advies over contractvoorwaarden en (ingroei) KPI's voor je doelen.
9. Overweeg een langere contractperiode voor meer impact.
10. Onthoud de geleerde lessen van de aanbesteding én de contractfase. En gebruik dit voor het volgende inkooptraject.

Colofon

Auteurs: Amber van Veen (PIANOO) en Jan van Muyden (Nationale Biodiversiteitsbank)

Met dank aan:

Sophie de Smet (PIANOO), Grietje Huitema (PIANOO), Muriel Jobst- de Boer (PIANOO), Esmee Kooijman (ministerie van LNV), Rico Berveling (gemeente Rotterdam), Robert Smid (gemeente Weert)

Eindredactie: PIANOO-Communicatie

Opmaak: Xerox-Osage

Ben je enthousiast over de inhoud, wil je van gedachten wisselen of verbeteringen aandragen? Neem dan contact op via info@pianoo.nl.

PIANOO, Expertisecentrum Aanbesteden

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

www.pianoo.nl

Datum: November 2025

Fotobijschrift: Gewassen in de kleinschalige moestuin te zorgboerderij Hoeve Biesland, Delft. (Bron: RVO.)